

Aktivity UK UMB v oblasti Open Access

Michaela Mikušková

OBSAH PREZENTÁCIE

- úvod – vývoj vedeckej komunikácie a otvorená veda
- otvorený prístup vs. akademická knižnica
- otvorený prístup a Univerzitná knižnica UMB
- výzvy do budúcnosti

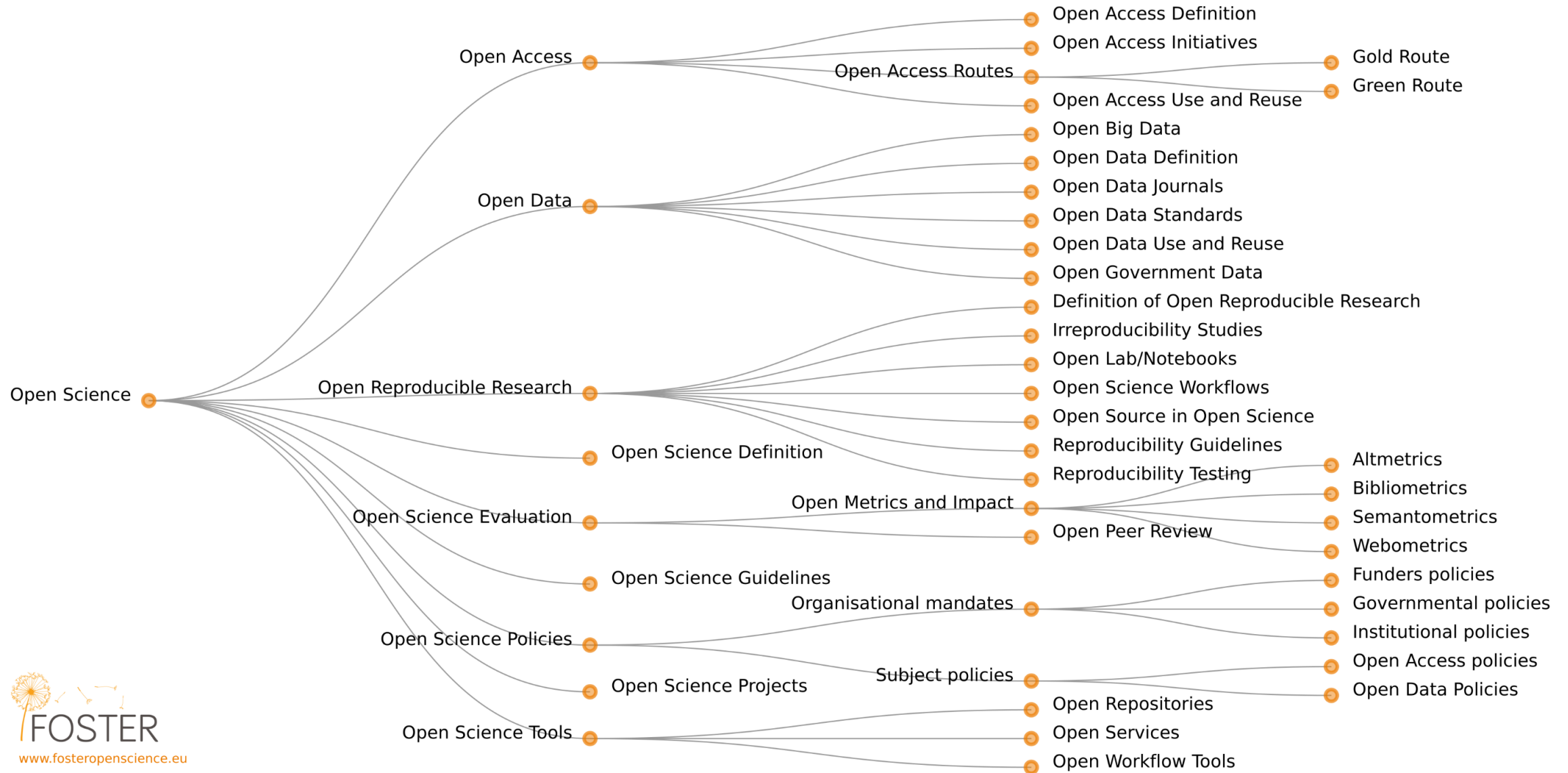
Kam smeruje vývoj vedeckej komunikácie?

Tri kľúčové zmeny:

- spôsob vedeckej spolupráce a vytvárania poznatkov
 - nové metódy, nástroje, odporúčania
 - manažment dát, podporné služby pre výskumníkov, sociálne siete
- hľadanie významu poznatkov
 - nové formy prezentácie poznatkov kladú zvýšené nároky na zručnosti vedeckovýskumných pracovníkov
- vzťah medzi vedou a spoločnosťou
 - etické štandardy, otvorená a efektívna komunikácia, transparentnosť, návratnosť investícií
 - otvorený prístup, občianska veda, popularizácia vedy

Open Science Taxonomy

Otvorený prístup vs. akademická knižnica

Zmena služieb akademických knižníc – adaptácia sa na vývoj vedeckého publikovania a potreby vedeckovýskumných pracovníkov

Implementácia otvoreného prístupu

Štyri kľúčové oblasti uplatnenia knižníc:

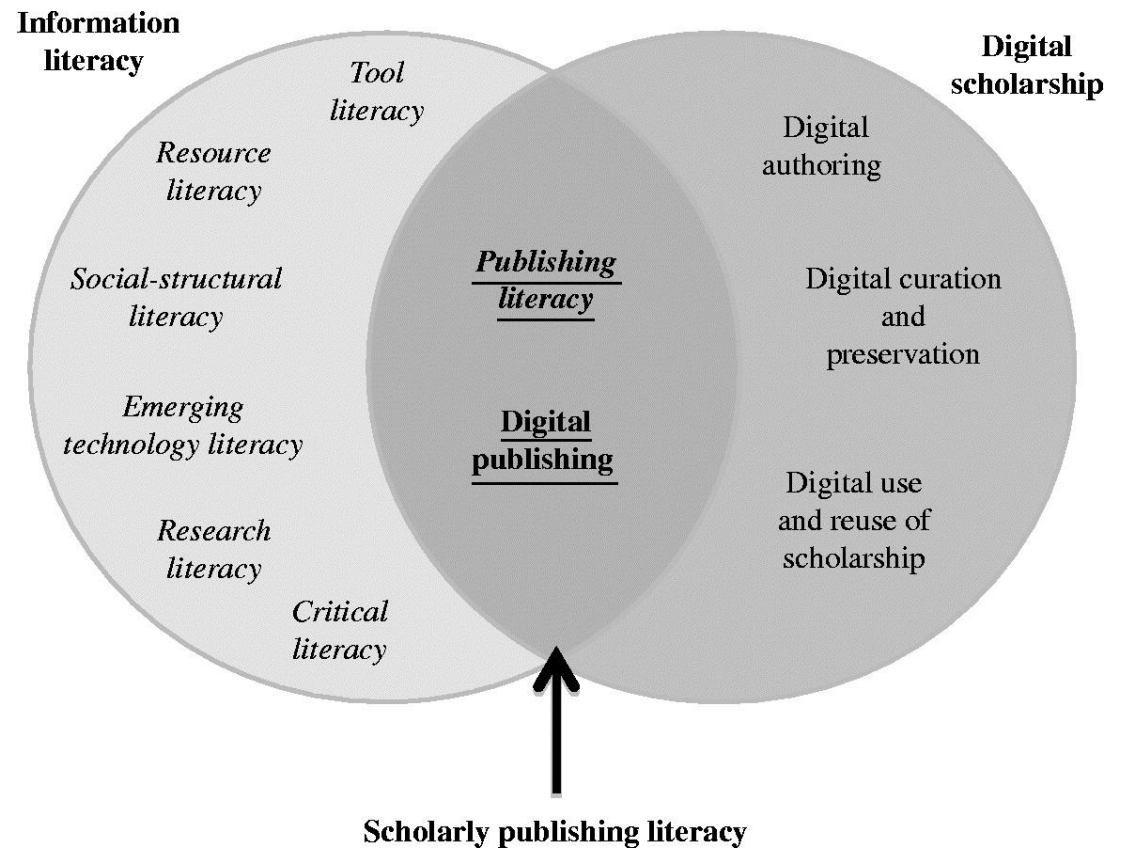
1. zvyšovanie povedomia o otvorenom prístupe
2. systémová podpora infraštruktúry
 - budovanie platforiem na publikovanie a sprístupňovanie obsahu
 - aplikácia open source softvérov, predplatených služieb na publikovanie monografií, zborníkov, časopisov
3. rozvoj politík a stratégií otvoreného publikovania (a otvorenej vedy)
4. vzdelávanie a podpora (nielen) vedeckovýskumných pracovníkov

Zvyšovanie gramotnosti v oblasti vedeckého publikovania

Oblasti poradenstva:

- základy otvoreného prístupu a otvorenej vedy
- orientácia sa v politikách vydavateľov a grantových agentúr
- autorské právo
- hrozby otvoreného publikovania
- hodnotenie výskumu – využívanie alternatívnych metrick

Otvorený prístup vs. Univerzitná knižnica UMB

Adaptácia a nové služby

Reagujeme na zmeny a požiadavky inštitúcie:

- nové pozície v univerzitnej knižnici
 - Referát systémovej podpory
 - správca repozitára (Miroslav Chladný, miroslav.chladny@umb.sk)
 - správca OJS (Tomáš Blaho, tomas.blaho@umb.sk)
 - Oddelenie podpory vedy
 - publikačný poradca (Mgr. Zuzana Melegová, zuzana.melegova@umb.sk)
- vzdelávanie knihovníkov (semináre, kurzy)
- účasť na konferenciách, workshopoch
- publikovanie článkov

Poskytujeme:

- konzultačné služby redaktorom časopisov – prechod na časopisy s otvoreným prístupom
- konzultačné služby editorom zborníkov
- konzultačné služby autorom a vedcom
- službu – prideľovanie DOI (Digital Object Identifier)

Poradenstvo a podpora

- podpora využívania jednoznačných identifikátorov vedca:
 - **ORCID iD** – **O**pen **R**esearcher and **C**ontributor **ID**
 - všetci aktívni vedeckovýskumní a pedagogickí pracovníci UMB majú vytvorené ORCID iD
 - Researcher ID, Author ID a i.
- poradenstvo v oblasti práv a politík:
 - **používanie verejných licencií** – Creative Commons a i.
 - orientácia v politikách výskumných organizácií, grantových agentúr a vydavateľov
 - **ROARMAP** (*Registry of Open Access Repositories Mandates and Policies*)
<http://roarmap.eprints.org/>
 - **SHERPA Romeo** (*Publisher Copyright Policies and Self-archiving*)
<http://sherpa.ac.uk/romeo/index.php>
 - **SHERPA Juliet** (*Research Funders Open Access Policies*) <https://v2.sherpa.ac.uk/>

Sprístupnenie vedeckých prác 1/2

- **inštitucionálny repozitár** (open source softvér **DSpace**)
 - sprístupňovanie výstupov vedeckej, odbornej a i. činnosti zamestnancov UMB v režime otvoreného prístupu
 - publikačná činnosť zamestnancov UMB vrátane článkov v open access časopisoch, príspevkov v zborníkoch vydaných aj v iných vydavateľstvách (rešpektujúc autorskoprávnu politiku vydavateľstiev)
 - aktualizácia smernice *Zásady edičnej činnosti na UMB*, aktualizácia *Metodických pokynov pre autorov publikácií vydaných vo vydavateľstve Belianum*
 - príprava metodických materiálov
 - zverejnené práce **dostupné neobmedzené** (za dodržania licencií)
- <https://repo.umb.sk>
- **Virtuálna študovňa UMB** (softvér **MediaINFO**)
 - výsledok spolupráce s Centrom vedecko-technických informácií SR v Bratislave
 - digitalizácia viac ako 750 vysokoškolských učebníc, skript a učebných textov vydaných na UMB (zamestnanecké diela)
 - nový spôsob sprístupnenia knižničného fondu **registrovaným** používateľom
 - dokumenty len na čítanie
- <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/umb-digitalna-kniznica>

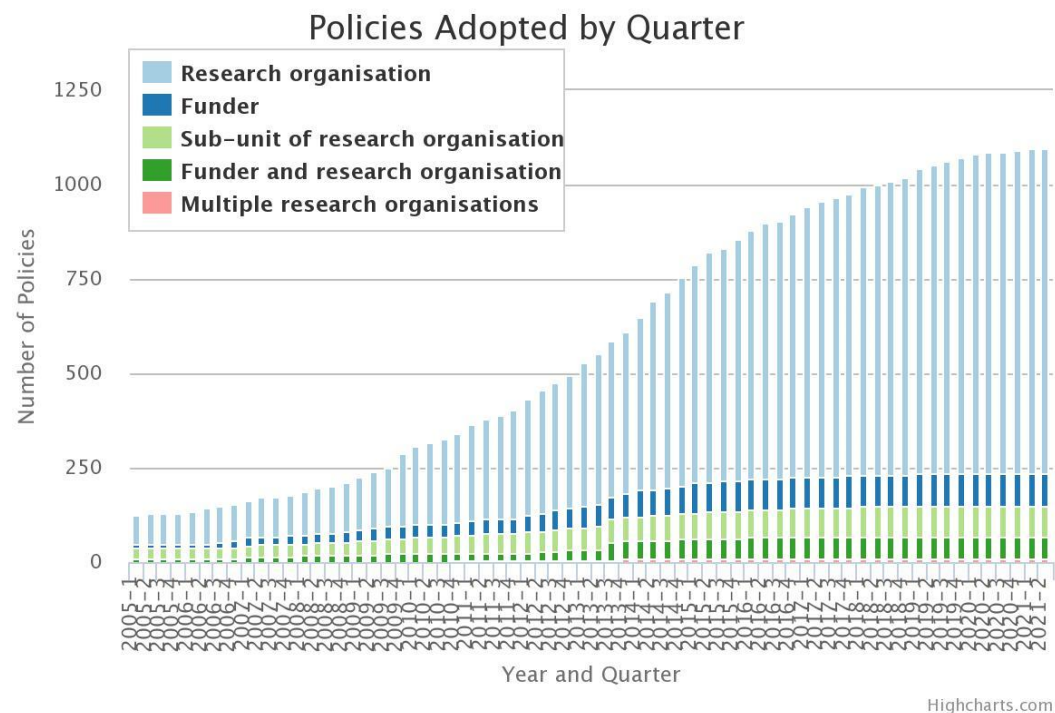
Sprístupnenie vedeckých prác 2/2

- **platforma na publikovanie časopisov s otvoreným prístupom** (open source softvér **Open Journal System**)
 - inštalácia platformy
 - testovanie
 - upgrady ☹️
 - <https://ojs.umb.sk>
- **platforma na publikovanie zborníkov s otvoreným prístupom?**

Podpora iniciatív a politík otvoreného prístupu

- prihlásenie univerzity k jednej z troch základných iniciatív za otvorený prístup (BBB) a iných základných dokumentov
- **vytvorenie vlastnej inštitucionálnej politiky otvoreného prístupu**
 - sprístupňovanie zamestnaneckých diel vydaných vo vydavateľstve Belianum v inštitucionálnom repozitári (Green OA)
 - podpora publikovania v časopisoch s otvoreným prístupom (Gold OA)

Výzvy do budúcnosti

- plnenie úloh vyplývajúcich z:
 - [Akčného plánu iniciatívy na otvorené vládnutie v SR](#)
 - [Národnej stratégie pre otvorenú vedu](#) a [Akčného plánu pre otvorenú vedu 2021-2022](#)
- sprístupňovanie vedeckých dát:
 - infraštruktúra
 - metodická podpora pre tvorbu Data Management Plan
- otvorené vzdelávacie zdroje:
 - propagácia a sprístupňovanie otvorených vzdelávacích zdrojov vytvorených na univerzite

Nadchádzajúce podujatia

- **Aktuálny vývoj otvorenej vedy na Slovensku a v Európe**
 - 27. 10. 2021, 9.00 – 12.00 h
 - webinár organizovaný Centrom vedecko-technických informácií SR v Bratislave
 - <https://otvorenaveda.cvtisr.sk/>

Ďakujem za pozornosť

Michaela Mikušková

michaelamikuskova@umb.sk, 048 / 446 5206, kl. 5206

Prezentácia je šírená pod licenciou Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (uvadenie autora).

